

A t m i n t y s

Levui Vladimirovui – 100

KAIP BUVO GINAMA LEVO VLADIMIROVO DISERTACIJA

VLADAS ŽUKAS

Vašingtono skveras 1–51, LT-01108 Vilnius, Lietuva

Sovietinėje Lietuvoje pradėjęs universitete dirbti pedagoginį darbą dėstytojas turėdavo imtis ir mokslinio darbo, rūpintis kvalifikacijos kėlimu – laikyti kandidatinius egzaminus, parašyti ir apginti disertaciją, tada vadintą kandidatine disertacija. Pirmaisiais pokario dešimtmečiais Vilniaus universitete veikė Visuomeninių mokslų taryba, teikusi mokslų kandidato laipsnį. Gynimui priimdavo filologijos, istorijos, teisės, ekonomikos mokslų disertacijas.

Levas Vladimirovas, 1948 m. pradėjęs dėstyti universiteto Istorijos-Filologijos fakultete, iki kandidatinės disertacijos gynimo nuėjo vingiuotą kelią. Kandidatinių egzaminų laikymas ir disertacijos temos paieška užtruko keletą metų. 1949 m. lapkričio 16 d. rašte rektoriui Jonui Bučui L. Vladimirovas rašė, kad disertaciją numatęs ginti iš SSRS istorijos specialybės (tuo metu universitete dėstė marksizmą-leninizmą). Įsidarbinęs Bibliotekininkystės katedroje, pradėjo skaityti knygos ir bibliotekų isto-

rijos kursus, tad keitėsi ir mokslinio darbo kryptis – kandidatinius egzaminus laikė pagal bibliotekininkystės programą. Darbas lėmė ir publikacijų spaudoje tematiką. 1952 m. rugsėjo 8 d. universiteto vadovybės išduotoje charakteristikoje pažymima, kad L. Vladimirovas rengia kandidatinę disertaciją. Beveik tuo pat metu (1953 m. vasarį) prašėsi išleidžiamas neišnaudotų atostogų kandidatiniams egzaminams laikyti.

Disertantas turėdavo išlaikyti keturis kandidatinius egzaminus – filosofijos (dialektinį-istorinį materializmą), užsienio kalbos, specialybės ir, atsižvelgiant į specialybę, vieną papildomą. Knygotyros šakos specialybėms (bibliotekininkystei, bibliografijai, knygos istorijai) tai buvo TSRS istorija. Filosofiją ir užsienio kalbą buvo galima išlaikyti savajame universitete, kitus du egzaminus – ten, kur disertantas ketino ginti disertaciją. Egzaminus laikyti reikėjo gana sparčiai, nes užduoties neįvykdžius per penkerius metus, laikymą buvo privalu kartoti. Iš pradžių

Vakarinio marksizmo-leninizmo universiteto studijų užbaigimas prilygo dialektinio ir istorinio materializmo kandidatiniam egzaminui. Šio universiteto pažymėjimą L. Vladimirovas gavo 1948 m. liepos 1 d., tačiau praėjo nemažas laiko tarpas, todėl 1956 m. balandžio 13 d. egzaminą perlaikė. Vokiečių kalbą mokėjo laisvai, tad jos egzaminą ryžosi išlaikyti pirmiausia. Vos gavęs universiteto baigimo diplomą rašo rektoriui (1949 m. lapkričio 16 d.) – prašo leisti laikyti vokiečių kalbos kandidatinį egzaminą. Jono Bučo įsakymu sudaroma komisija: fakulteto dekanas Eugenijus Meškauskas, prof. Vosylius Seze-manas, katedros vedėjas Vaclovas Baravykas, tačiau ar tą kartą egzaminą laikė, nežinoma. Neabejotina, kad vokiečių kalbos kandidatinį egzaminą laikė tris kartus: 1950 m. balandžio 20 d., 1953 m. sausio 20 d. (komisijos pirmininkas Eugenijus Meškauskas, nariai profesoriai Melchioras Račkauskas ir Vincas Mykolaitis, egzaminuotoja Tamara Buch) ir 1956 m. spalio 4 d. (komisijos pirmininkas prof. Steponas Jankauskas, narys prof. M. Račkauskas, egzaminuotoja Eugenija Vengrienė). Per egzaminą skaitė ištrauką iš Fritzo Milkau *Bibliotekininkystės vadovėlio* (d. 1), be to, skaitė ir perpasakojo tekstą iš laikraščio *Neues Deutschland*. 1955 m. birželio 21 d. Leningrado N. Krupskajos bibliotekininkystės institute Vladimirovas išlaikė bibliotekininkystės istorijos egzaminą. Komisiją sudarė docentės E. Gorš ir A. Gromova, pedagogikos mokslų kandidatė E. Michailova.

1956 m. vasario 27 d. tame pat institute abu laikėme TSRS istorijos egzaminą. Tai

buvo nelengvas, sunkiai aprėpiamas kursas, bet institutas stengėsi palengvinti pasirengimą – apribodavo medžiagą, konkretindavo laikotarpio chronologines ribas arba temą. Dažniausiai būdavo parenkamas su disertacija susijęs laikotarpis (siekiant suformuoti visuomeninio kultūrinio fono pagrindus). Temas egzaminams (XIX a. antros pusės–XX a. pradžios Rusijos visuomeninio gyvenimo ir kultūros bruožai) sau ir katedros vedėjui išsirūpinau lankydamasis Leningrade iš anksto. Egzaminavo docentai G. Firsovas, A. Jemeljanovas, pedagogikos mokslo kandidatai V. Punkovas ir T. Michailova.

Autobiografijoje (1958 m. balandžio 3 d.) L. Vladimirovas rašė, kad baigęs rengti disertaciją tema „Lietuvos bibliotekininkystės plėtotė Lietuvoje feodalizmo ir kapitalizmo epochoje (nuo XV a. iki 1917 m.)“ [5]. Praeina metai, kiti, bet disertacijos gynimui vis nepateikia. Tiesa, tuo metu pasirodė viena kita su disertacijos tema susijusi publikacija: daugiau kaip 100 puslapių turinti knyga *Vilniaus universiteto biblioteka* (1958), paskelbti straipsniai „Senojo Vilniaus universiteto bibliotekos katalogai“ (su Vanda Puzinaite) [1], „Vilniaus bibliotekos-skaityklos „Znanije“ veikla pirmosios Rusijos buržuazinės-demokratinės revoliucijos laikotarpiu“ [4], „Kauno skaitymo mėgėjų draugija (1869–1915)“ [2]. Tačiau sėsti prie disertacijos neskubėjo, sakydavo, kad jam to nereikia – jis dirba mokslinį darbą ir rezultatus skelbia publikacijomis.

Universiteto vadovų rūpesčiu TSRS Vyriausioji atestacinė komisija 1961 m. lapkričio mėnesį Vladimirovui suteikė pe-

dagoginį docento vardą, tad rašyti ir ginti disertaciją lyg ir neliko materialinio akstino – įgijo vardą, gaudavo docento atlyginimą. Nemažai tuo klausimu diskutuodavome, dėl tokios vedėjo pozicijos buvo skaudu, atrodė, kad taip elgdamasis ir kitus stabdo. Neturėdami katedroje mokslo kandidatų ir daktarų negalėjome tikėtis teisės steigti aspirantūrą. Tik išvykęs į JAV, užėmęs Jungtinių Tautų bibliotekos direktoriaus postą suprato, kad mokslinis laipsnis toms pareigoms labai svarbus. Tai suvokęs nutarė gynimui pateikti pluoštą publikacijų knygos ir bibliotekų istorijos klausimais. Buvau Bibliotekininkystės katedros vedėjas, tad teko visu tuo rūpintis. Atvejai, kai gynimui buvo pateikiami moksliniai straipsniai, tais laikais buvo reti, tai daryti buvo leidžiama tik išimties tvarka. Dėl to ir ši kartą reikėjo gauti TSRS aukštojo mokslo ministerijos leidimą. Tuo reikalu važiauvau į Maskvą, nes, pasak liaudies, „vilkas ir per paslą netunka“. Ministerijoje buvau sutiktas šaltokai. Suvočiau, kad buvęs mūsų katedros vedėjas ten kotiruojamas santūriai, jam turėta kažkokių priekaištų ar pretenzijų („Mes jį žinome...“). Tačiau leidimą disertacijos gynimui teikti publikacijas davė.

Gynimui L. Vladimirovas pateikė devyniolika įvairaus dydžio ir pobūdžio publikacijų – vieną kitą knygelę, mokslo ir mokslo populiarinimo straipsnius, istorinių dokumentų publikacijas, glaustas informacijas apie Georgijaus Albinijaus bibliotekos likimą, Motiejaus Valančiaus pastabas Kražių gimnazijos knygoje. Pagal turinį tai buvo knygų ir bibliotekų istorija

[3]. Pirmajai grupei, knygų istorijai, čia atstovauja straipsniai apie spaustuvininką Hansą Veinreichą, išspausdinusį Martyno Mažvydo *Katekizmą* ir kitus XVI–XVII a. Karaliaučiaus leidinius, knygelė ir straipsniai apie Pranciškų Skoriną, Ivano Fiodorovo *Apaštalą* ir Mikalojaus Daukšos *Postilę*, straipsnis „Vilniaus reikšmė leidžiant ir platinant spaudą Rytų Europoje“. Antrajai grupei, bibliotekų istorijai, priklausė knygelė *Vilniaus universiteto biblioteka* (1958) ir keletas jai skirtų straipsnių. Reikšmingiausi – studijiniai straipsniai „Visuomeninių bibliotekų vystymasis Lietuvoje 1861–1917 m.“, „Caro vyriausybės politika kultūros švietimo srityje Lietuvoje 1861–1904 m. laikotarpiu“, „Lietuvos švietimo draugijos Stolypino reakcijos metais“. Svarbūs ir smulkesni straipsniai apie XIX a. pabaigos–XX a. pradžios visuomenines bibliotekas: Kauno skaitymo mėgėjų draugijos, Šiaulių Zubovų, Vilniaus baltarusių draugijos „Znanije“. Straipsniams Vladimirovas panaudojo daug neskelbtų archyvinių dokumentų, periodikos medžiagos, spausdintinių ir rankraštinų katalogų. Aptardamas bibliotekas autorius daug dėmesio kreipė į jų visuomeninę, kultūrinę bei šviečiamąją reikšmę, mažiau – į specifinius bibliotekinio darbo (metodikos, darbo su skaitytojais ir kt.) klausimus.

Lygiagretus knygos ir bibliotekų istorijos tyrimas leido L. Vladimirovui atskleisti kai kurias bendrąsias kultūros, švietimo bei visuomeninės minties raidos tendencijas Lietuvoje. Pavyzdžiui, humanizmo idėjų atgarsius, prancūzų švietėjų knygų paplitimą ir jų populiarumą XVIII a. pabaigoje–XIX a.

pradžioje, Rusijos dekabristų sekėjus. Aišku, buvo stengiamasi akcentuoti socialistinio turinio literatūros plitimą. Parodytas ir reakcinių jėgų, ypač carinės administracijos, priešškumas, pažangių bibliotekų persekiojimas.

Disertantui prie gynimui pateiktų publikacijų rinkinio reikėjo pridėti išplėtotą autoreferatą rusų kalba. Tuo tikslu L. Vladimirovas parašė sintetinę apžvalginio pobūdžio knygelę *Lietuvos bibliotekų ir knygų istorijos bruožai iki 1917 metų* [6]. Tekstą gražiai suredagavo Viktoras Lyrovas. Knygos autorius nesistengė referuoti atskirų straipsnių turinio, bet visą medžiagą suskirstė pagal keturis nevienodo chronologinio dydžio laikotarpius: „Knyga ir biblioteka Lietuvoje feodalizmo epochoje (iki 1794 m.)“, „Knyga ir biblioteka Lietuvoje 1794–1861 m.“, „Knyga ir biblioteka Lietuvoje 1861–1904 m.“ ir „Knyga ir biblioteka Lietuvoje 1905–1907 m. revoliucijos ir Stolypino reakcijos metais“. Savarankiškos mokslinės reikšmės turėjo gynimui pateiktas priedas – bibliografijos rodyklė „Knyga ir biblioteka Lietuvoje iki 1917 metų“. Joje, bibliotekos bibliografams talkinant, suregistruota svarbesnė medžiaga (apie 1 400 vienetų), atskleidusi socialines ir kultūrines knygos bei bibliotekos raidos sąlygas, bibliotekų istoriją, spaudos paplitimą visuomenėje. Literatūra suklasifikuota istoriniais laikotarpiais, smulkiau – temomis.

Disertacijos gynimo procedūra buvo tokia: reikėjo pristatyti artimo profilio mokslo įstaigos ar jos padalinio atsiliepimą, aspirantams – darbo vadovo atsiliepimą. Savo atsiliepimus gynime perskaito oficialieji

oponentai – mokslų daktaras ir mokslų kandidatas. Vladimirovo disertacijos oficialioji įstaiga oponentė buvo Vilniaus pedagoginio instituto Istorijos katedra (vedėjas doc. A. Stražas), oficialiųjų oponentas – istorijos mokslų daktaras Juozas Jurginis ir filologijos mokslų kandidatas Vladas Žukas. Oficialiesiems oponentams reikėjo parašyti išankstinį atsiliepimą prieš spausdinant autoreferatą ir platesnį – disertacijos gynimui.

Dėl disertacijos gynimo pretendentas su šeima iš JAV atvyko į Vilnių. Istorijos mokslų kandidato disertacija buvo ginama 1965 m. birželio 28 d. universitete. Nors jau artėjo mokslo metų pabaiga, bet surinkti Visuomeninių mokslų tarybą sunkumų nekilo. Gynime dalyvavo tarybos pirmininkas Andrius Bendžius, sekretorius Jonas Kazlauskas, nariai Juozas Balčikonis, Juozas Budzinskis, Eugenijus Frolovas, Juozas Galvydis, Alfonsas Gučas, Vladimiras Kostelnickis, Alfonsas Laučka, Juozas Macevičius, Eugenijus Meškauskas, Ričardas Mironas, Konstantinas Mitropolskis, Bronius Sudavičius, Romas Šarmaitis, Jonas Zinkus, Zigmas Zinkevičius – iš viso 22 asmenys.

Apie gynimui pateiktus darbus L. Vladimirovas kalbėjo: „Pristatytas gynimui darbų rinkinys apibendrina dešimties mokslo tiriamojo darbo metų rezultatus. Dėl įvairių pareigų neturėjau laiko įprastai disertacijai parašyti. Reikėjo derinti praktinį gamybinį darbą (vadovavimas universiteto bibliotekai ir katedrai) su mokslo tiriamuoju (be jo gamybinis ir organizacinis darbas netenka savo gilumo, kryptingumo, kūrybingumo, jis subiurokratėja ir išsenka). Gynimui pateikti

darbai organiškai išaugo iš gamybinio ir visuomeninio darbo universiteto bibliotekoje ir katedroje. Vadovauti didelei Vilniaus universiteto bibliotekai negalima neištyrus jos rinkinių formavimosi istorijos, fondo sudėties. Tai paskatino imtis senojo universiteto knyginių ir muziejinių kolekcijų, patekusių istorijos eigoje į svetimas rankas, paieškos ir gražinimo. Reikėjo laiko knaisiotis archyvuose ir bibliotekose...“ Tiriamojo darbo, – teigė disertantas, – reikalavo ir specialių kultūros istorijos kursų – knygų istorijos ir bibliotekų istorijos dėstymas. Centrinų ministerijų patvirtintas kursų programą reikėjo papildyti lietuviškąja tematika ir medžiaga, sukurti knygos ir bibliotekų istorijos Lietuvoje kursus, ne tik kritiškai įvertinti anksčiau paskelbtus darbus, bet ir užpildyti „baltas vietas“ spaudos ir knygų istorijoje. Šių kursų rengimas pareikalavo taip pat kruopštaus darbo archyvuose ir bibliotekose, o tuo būdu sukaupia medžiaga sudarė pagrindą darbams knygų ir bibliotekų istorijos klausimais parašyti.

Anot pretendento, skelbti šiuos darbus vertė daug motyvų: patriotinis – parodyti didelį, bet kiek užmirštą Vilniaus vaidmenį kultūros ir spaudos istorijoje (tai brošiūra *Pranciškus Skorina – Vilniaus spaudos pradininkas*, straipsnis „Vilniaus vaidmuo spaudos atsiradime ir paplitime Rytų Europoje“). Imtis mokslo tiriamojo darbo skatino polinkis gilintis į mažai iširtus kultūros istorijos klausimus (taip atsirado straipsniai „Pirmųjų viešųjų bibliotekų Lietuvoje steigimo istorijos klausimu“, „Visuomeninių bibliotekų vystymasis Lietuvoje 1861–1917 m.“, „Caro

vyriausybės politika kultūros-švietimo srityje Lietuvoje 1861–1904 m.“) ir kt.

Disertantas teigė, kad gynimui pateiktose publikacijose stengėsi atskleisti pažangius knygos ir bibliotekų istorijos momentus, parodyti įvairių tautų kultūrų ryšius ir sąveiką, knygą ir biblioteką kaip svarbų veiksnį kovoje tarp pažangios ir reakcinės tendencijos kiekvienoje kultūroje. Gynimui pateikta ginti medžiaga esanti heterogeninė ir savo forma, ir mokslinė verte, tačiau visa jungia bendra tema ir tikslai. Parašyti kai kuriuos straipsnius, pavyzdžiui, „Bažnyčios kova prieš kultūrą“, skatino tendencingos publikacijos, ypač pabrėžiančios Katalikų bažnyčios reikšmę Lietuvos kultūros istorijoje. Tokių publikacijų buvo Lietuvoje ir kitose šalyse, pavyzdžiui, JAV profesorius Katedikas savo darbuose pernelyg išskėlęs Bažnyčios vaidmenį Rytų Europos tautų kultūrai.

Oficialioji oponuojanti įstaiga – Vilniaus pedagoginio instituto Istorijos katedra pažymėjo, kad visos publikacijos susietos (knygos, spaudos, bibliotekų raida Lietuvoje), disertanto mokslo darbai – svarus įnašas į dvasinės kultūros istoriją, juose daug įdomaus apie materialinės kultūros raidą. Problemas tiria ne izoliuotai, bet siedamas su atskirų epochų ekonominio, socialinio ir politinio gyvenimo reiškiniais, laikosi Lietuvos istorijoje priimtos periodizacijos. Biblioteka traktuojama kaip svarbus kultūros faktas ir kultūros raidos, socialinės kovos veiksnys. Parodyti lietuvių kultūros ryšiai su kaimyninėmis tautomis, atspindėtas istorinis koloritas. Pasakojimo stilius gyvas, patrauklus.

Lietuvos TSR mokslų akademijos Istorijos instituto direktoriaus pavaduotojo dr. Juozo Jurginio preliminarus atsiliepimas buvo išsamesnis. Oficialiam trūko laiko – autorius iš užsienio grįžo prieš pat gynimą. Tad apžvelgsime preliminarų atsiliepimą. Oponentas L. Vladimirovą laikė Lietuvos kultūros istorijos tyrinėtoju, tad ir gynimui pateiktus darbus vertino tuo aspektu. Teigė, kad pretendentas spaudos ir bibliotekų istorijos tyrinėjimus, bibliotekų veiklos ir bibliografijos raidą traktavo kultūros istorijos kontekste. Publikacijas jungia bendra problematika (išvardijo svarbesnes temas). Darbai paremti mažai tyrinėtais archyviniais ir mažai naudotais spausdintiniais šaltiniais. Kultūros reiškiniai įvertinti moksliniu ir idėjiniu atžvilgiu. Tyrinėtojas, – teigė oponentas, – atskleidžia socialinių politinių įvykių poveikį knygos ir bibliotekų raidai, jų funkcionavimui visuomenėje, pažangių idėjų sklaidai. Disertanto publikacijose akcentuojamos pažangios demokratinės tradicijos, įtaka švietimui, kultūrai, mokslo pažangai Lietuvoje, atskleidžiamos ir reakcinės kultūros raidos tendencijos. Oponento nuomone, autorius parodo Lietuvos kultūros internacionalinį pobūdį, kultūrinės kitų čia gyvenančių tautų tradicijas, kaimyninių tautų kultūrinius ryšius (Lietuvos reikšmė rusų spaudos plėtotei, rusiškos knygos lietuviškai knygai), kita vertus, išryškinamos carizmo rusifikacinės tendencijos (lietuvių kalbos ir spaudos draudimas ir persekiojimas), lenkiškos Katalikų bažnyčios dalies, lenkų dvarininkų ir buržuazijos neigiamas požiūris į lietuvių kultūros, knygos ir biblio-

tekų plėtotę. Oponentas pažymėjo, kad nušviesdamas knygų ir bibliotekų būklę ir raidą socialiniame, bendrame kultūros istorijos kontekste, tik prabėgomis užsimena apie specifinius knygos (popieriaus gamybos, meninio apipavidalinimo, knygų prekybos) ir bibliotekų veiklos (fondų komplektavimo, bibliografijos) klausimus. Publikacijose sukaupta medžiaga leidžia susidaryti bendrą knygų leidybos ir bibliotekų raidos vaizdą nuo XVI a. iki 1917 m., kita vertus, nušviečia atskirus spaudos raidos etapus, svarbias problemas. Pateikti darbai sudaro esminį įnašą į Lietuvos kultūros istoriją.

Aš savo recenzijoje gynimui pateiktus darbus stengiausi panagrinėti kitais aspektais. Tai tautų kultūrinių ryšių tema – vokiečių Hansas Veinreichas Karaliaučiuje leidžia lietuviškas knygas, jos pasiekia Lietuvos Didžiąją Kunigaikštystę. Lietuvoje išleistos knygos lotynų, senąja baltarusių, rusų, lenkų kalba plito ir į Rytų bei Pietų slavų kraštus. Remdamasis pateikta disertacija akcentavau, kad disertantas gana detalai aptarė XVI–XVII a. Lietuvos knygą, mažiau gilinosi į XVIII–XIX a. leidinius, plačiau nušvietė senąja baltarusių ir rusų kalba išleistas knygas, mažiau lietuviškas. Originalesni darbai, daugiau savarankiško tyrinėjimo įdėta į bibliotekų istorijos tyrimus, labiau kompiliaciniai knygos istorijos aprašymai. Kai kuriuose straipsniuose kliudė knygos leidybos ryšį su krašto religiniu gyvenimu. Abejonių sukėlė straipsnis „Bažnyčios kova prieš kultūrą“ – jame nevienodai traktuojamos atskiros religijos, kritika nukreipta į katalikybę. Iš kai kurių publikacijų susidaro

įspūdis, kad Lietuvoje buvo labai persekiojami kitaminčiai, bet juk Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė buvo tolerantiškiausia religijų atžvilgiu valstybė Europoje. Diskutavau dėl Simono Daukanto bajoriškos kilmės – juk prof. Jurgis Lebedys šią versiją atmetė. Nurodžiau ne visai tikslias žinias apie pirmąjį bibliografijos dėstytoją Vilniaus universitete Aleksandrą Bohatkiewiczį ir jo knygą *Veikalas apie visuotinę bibliografiją*. Kai kam, pavyzdžiui, bibliotekininkei Esterai Bojeraitei, pasirodė, kad mano atsiliepimas per daug kritiškas („Jūs drąsus – nebijote“). Vargu ar pagrįstas priekaištas, o juo labiau nuogaštavimas.

Atsakydamas į mano priekaištą dėl nevienodo Lietuvoje vyravusių religijų traktavimo, disertantas teigė, kad neturėjo tikslo vertinti įvairių religijų, o tik parodyti, kaip tam tikromis istorijos sąlygomis XVI–XVII a. Katalikų bažnyčia persekiojo pažangią mintį, naikino kitų religijų knygas, bibliotekas ir mokyklas. „Mano nuomone, visos bažnyčios – tiek katalikų, tiek pravoslavų ar protestantų yra reakcijos ir obskurantizmo atrama. Viename savo straipsnyje rašiau, kad pravoslavų cerkvė persekiojo Maskvos spaudos pradininką Ivaną Fedorovą ir Piotrą Mstislavecą. Apie tai yra užsiminęs Fiodorovas, pasakodamas apie priešus, privertusius palikti tėvynę. Kita vertus, į kiekvieną visuomeninį reiškinį reikia žiūrėti istoriškai. Katalikybė Lietuvoje buvo pagrindinė lenkiškos katalikiškos agresijos priemonė, ponų valdžios atrama. Aišku, kad tokiomis sąlygomis protestantizmas, pakertantis Katalikų bažnyčios pozicijas, buvo pažangus reiškinys. Tą patį galima

pasakyti apie pravoslavų cerkvę, į kurią Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės baltarusių ir ukrainiečių platieji gyventojų sluoksniai žiūrėjo kaip į atramą kovoje už savo nacionalinį tapatumą, prieš valdžios ir Katalikų bažnyčios vykdytą nacionalinės priespaudos politiką. Visai nepagrįstai oponentas teigia, kad Lietuvoje tarytum vyravusi religinė tolerancija ir religinio persekiojimo faktai buvo reti. Pakanka susipažinti su Lietuvos seimelių posėdžių protokolais, kad įsitikintum, jog buvo priešingai.“

Iš neoficialių oponentų įdomiai pakalbėjo profesorius Juozas Balčikonis. Jis nepritarė gynimo proga išleistoje knygutėje *Lietuvos bibliotekų ir knygos istorijos bruožai iki 1917 m.* pasakytai minčiai, kad Mykolo Olševskio knyga *Broma, atverta ing viečnasti* yra tamsybiška, kad žalojo skaitytojo psichiką. Anot profesoriaus, ši knyga buvo mėgstama, kelis kartus išleista, o žmonių psichikos ji nežalojo – žmonės skaitė, kaip dabar skaitoma nuotykių literatūra.

Visi tarybos nariai balsavo už istorijos kandidato laipsnio suteikimą.

Po gynimo – vaišės „Tauro“ restorane. Susirinko apie penkiasdešimt svečių: atėjo prorektorius Steponas Jankauskas, Kostas Korsakas, Romas Šarmaitis, Jonas Macevičius, kiti mokslinės tarybos nariai, giminaičiai ir šeimos bičiuliai, Bibliotekinkystės katedros ir universiteto darbuotojai. Sakomos sveikinimo kalbos. Tik ką iš Rytų Berlyno grįžęs Juozas Jurginis papasakoja iš Vokietijos parsivežtą anekdotą: gamyklos vadovai pastebėjo, jog vienas jų darbuotojas, paprastai grįžtantis namo dviračiu, pradėjo

vėluoti, dviratį dažniausiai parsiveda. Paaiškėjo, kad pakelėje užsukęs į barą, išgerias taurelę kitą. Nutarta išsikviesti į partijos biuro posėdį ir paauklėti. Kalba sekretorius, kalba kolegos, o jis, svarstomasis, vis tyli. Neiškentęs kolektyvas ėmė raginti: „Kalbėk gi pagaliau“. Šis atsistojęs pasakė: „Ir partijos sekretoriaus nosis raudona ne nuo marksizmo“. Publika prapliupo juoku, bet ne visi: idėjiškai budrių (R. Š., J. M.) veiduose – nė šypsnelės, mažiau atsargūs prajuko, bet greit susiorientavę nutilo.

Rektorius Jonas Kubilius gavo 1965 m. rugsėjo 1 d. data pažymėtą knygotyriminko,

žurnalisto Aleksandro Anuškinio atsiliepimą apie L. Vladimirovo gynimui pristatytas publikacijas ir atskira knyguote išleistą jų santrauką. Atsiliepimas parašytas nedraugišku, pamfletišku tonu, priekaištai smulkūs, publikacijų esmės, autoriaus koncepcijų nekliudančios. Rektorius paprašė parašyti atsakymą. Jį į rusų kalbą išvertė Viktoras Lyrovas. Rektorius atsakymą išsiuntė A. Anuškinui, kitą egzempliorių, vykdamas į JAV, nuvežė disertantui. Neigiamų padarinių dėl to skundo nebuvo – istorijos kandidato laipsnį TSRS aukščiausioji atestacinė komisija patvirtino.

NUORODOS

1. PUZINAITĖ, V.; VLADIMIROVAS, L. Senojo Vilniaus universiteto bibliotekos katalogai. Iš *Vilniaus V. Kapsuko universiteto mokslinės bibliotekos metraštis, 1957*. Vilnius, 1958, p. 19–30.

2. VLADIMIROVAS, L. Kauno skaitymo mėgėjų draugija (1869–1915). *Bibliotekų darbas*, 1960, nr. 3, p. 18–22.

3. VLADIMIROVAS, L. *Lietuvos bibliotekų ir knygos istorijos bruožai (XV a.–1917 m.)*. Vilnius, 1965. [330] p. Priedas: Knyga ir biblioteka Lietuvoje iki 1917 m.: bibliografinė rodyklė. Vilnius, 1965. 171 p. Mašinraštis.

4. VLADIMIROVAS, L. Vilniaus biblio-

tekos-skaityklos „Znaniye“ veikla pirmosios Rusijos buržuazinės-demokratinės revoliucijos laikotarpiu. Iš *Vilniaus V. Kapsuko universiteto mokslinės bibliotekos metraštis, 1957*. Vilnius, 1958, p. 63–78.

5. ВЛАДИМИРОВ, Л. *Автобиография*. Vilniaus universiteto archyvas, Levo Vladimirovo asmens byla.

6. ВЛАДИМИРОВ, Л. *Очерки по истории книги и библиотек в Литве до 1917 года*: докл. о содерж. основных опубл. работ, предст. по совокупности на соискание учен. степени канд. ист. наук. Вильнюсский университет им. В. Капсукаса. Вильнюс, 1965. 84 с.

Įteikta 2012 m. rugpjūčio mėn.